

הרמב"ם (ק"פ י, ז) פסק לפטור. והראב"ד השיגו מדוע בכולן פסק כחכמים וכאן כרבי (וע' אור שמח ושפת אמת).

ט. שבירת עצם שאין עליה כזית בשר ולא כזית מוח בתוכה; לרב אשי, מחלוקת רבי וחכמים [וכן מפורש בברייתא שלרבי פטור]. ולרבינא – פטור לכולי עלמא.

בספר יראים העתיק כרבינא. ונראה שהלכה כדבריו לפי שהוא בתרא (עפ"י לקוטי הלכות). ובספר אור שמח (קרבן פסח י, ב) כתב, לפי מה שאנו נוקטים להלכה שאם היתה לו שעת הכושר יש בו משום שבירת עצם, הוא הדין לאבר שאין עליו עתה כזית בשר, כיון שהיה לו מקודם בשר או מוח – חייבים עליו. [ועצם שלא היתה לה שעת הכושר משכחת לה בעצמות קטנות שלא היה עליהן כזית בשר מעולם, או אפשר שכל שבשעת זריקה לא היה על העצם בשר, אין נחשב 'שעת הכושר'. אך מסתימת דברי הרמב"ם לא משמע כן. עפ"י קהלות יעקב ס]. וזה דלא כדברי המשנה–למלך. ובשור"ת שבט הלוי (ח"ח קיא, ט) השיג על האור–שמח בזה מסברא וכן הביא מהמשנה–למלך, וכן מדקדוק לשון הרמב"ם (י, ג) 'היה עליו כזית בשר ושבר העצם שלא במקום הבשר חייב אע"פ שהמקום ששבר פנוי מבשרו' משמע שאם נתפנה הבשר מכל העצם פטור.

י. אין עליו כזית בשר [ולא מוח] במקום שבירה אלא במקום אחר; רבינא פירש שנחלקו בדבר רבי וחכמים. ונחלקו בזה רבי יוחנן וריש לקיש [אליבא דרבי, וכך הם סוברים כמותו. תוס']. מבואר בגמרא (פ.ה.) לדברי אביי, שגם לדעת הפוסק אין לשבור שלא במקום בשר שמא תפיקע העצם במקום הבשר [ואפשר שרבינא חולק]. הרמב"ם (ט, ג) פסק לחייב.

השובר אחר השובר – לוקה (רמב"ם ט, ד עפ"י הירושלמי).

דף פה

קנד. א. מדוע אין 'עשה' של אכילת פסח דוחה 'לא תעשה' של שבירת עצם, לשבור העצם לצורך אכילת המוח שבתוכה?

ב. מה ענינה של טומאת ידים לפיגול ולנותר? מהו שיעורה המנימלי? והאם גזרו גם על בשר קדשים היוצא חוץ למחיצתו?

א. למדו בגמרא מיתור הכתוב בפסח שני ועצם לא ישברו בו שאין תלמוד לומר, שהרי כבר נאמר ככל חקת הפסח יעשו אתו – הוי אומר, אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח אסור. [ומה אני מקיים ואכלו את הבשר בלילה הזה – בבשר שעל גבי העצם ולא שבתוכה]. במקום אחר (זבחים צו) למדו מכאן שאין עשה דוחה לא–תעשה בקדשים.

ב. חכמים גזרו טומאת ידים על בשר פיגול מפני חשדי כהונה – כהנים החשודים לפגל הקרבן משום איבה (רש"י. ור"ח מפרש: שלא יחשדו את הנוגע בו שהוא בא לאכול, הלכך גזרו טומאה כדי שלא יגע). וכן על הנותר – מפני עצלי כהונה, המתעצלים באכילת קדשים. [וכשם שמטמאים את הידים כך הם מטמאים אוכל אחר במגעם

ומונים בהם ראשון ושני. כן משמע בסוגיא, וכמו שפסק הרמב"ם – שאר אבות הטומאות ה,ג].
 השיעור המנימלי שיש בו טומאה, נחלקו בו רב הונא ורב חסדא; אחד שנה כזית, כאיסורו. ואחד שנה
 כביצה, כשיעור טומאת אכלים דאורייתא.

נסתפקו בגמרא האם גזרו טומאה גם על היוצא (קדשי קדשים חוץ לעזרה, או קדשים קלים חוץ לירושלים.
 עתוס' ד"ה דבני, ומהרש"א ורש"ש), אם לאו. ועלה ב'תיקו'. מלבד בקרבן פסח שודאי לא גזרו על היוצא הואיל
 ובני חבורה זריזים הם ונוהרים מלהוציא.

א. גם במחשבת 'חוץ למקומו' גזרו טומאה בבשר. וכן בפיגול קודם זריקה שעדיין לא נקבע לחיוב
 כרת (עפ"י חזון איש ידים ז,יד).

טומאת ידים בקרבן פסח אחר חצות – ע' להלן קכ.

ב. כתבו אחרונים (רעק"א, וכן צידדו הצ"ח הרש"ש והשפת-אמת) שלפי הצד שגזרו טומאה על היוצא
 בקדשים, הוא הדין בפסח שיצא חוץ לירושלים, ורק כשיצא חוץ לחבורה לא גזרו עליו.

(וב'חדושי הגר"ח על הש"ס' מובא (מהגר"י), שאין אפשרות לשתי 'מחיצות' לבשר, ובזמן שיש על הפסח דין
 'מחיצה' בחבורתו, אין בו דין 'יוצא' של שאר הקדשים. ואולם שלא בזמן אכילתו קיים בו דין 'יוצא' של שאר
 קדשים קלים, ואז אפשר שמטמא ביוצא כנ"ל).

ג. להלכה נחלקו המפרשים בדעת הרמב"ם האם נוקטים לחומרא שהבשר היוצא טמא, או לקולא.

ועל כל פנים הידים הנוגעות בו טהורות, שספק טומאת ידים לקולא (ע' בנו"כ בהל' שאר אבות
 הטומאות ה,ה; פסולי המוקדשין א,טו; צל"ח כאן; אבי עזרי שם).

מבואר מהגמרא שאבר שיצא מקצתו, גם אם גזרו טומאה על היוצא, החלק הנשאר בפנים לא נטמא במגעו
 עם היוצא, כי זהו 'מגע בית הסתרים' דקיימא לן [דלא כרבי מאיר] שטהור, מלבד לדברי רבינא שחיבורי
 אכלים אינם מהוים חיבור כי האוכלים נחשבים כמפוררים – לפי זה אין זו טומאת סתרים.

ואם חותך את הבשר שיצא ומפרידו שלא בהתזה אחת בכח, אין זה מגע בית הסתרים ומטמא
 בשעת הפרדתו אם היה ביוצא שיעור המטמא אחרים (עפ"י תוס' כאן ובחולין עב-עג. והרמב"ם
 השמיט דין התזה בכח. ע' לקוטי הלכות מנחות כד).

קנה. א. מהי 'מחיצתו' של בשר הפסח לענין איסור הוצאה חוצה ולענין פסול היוצא?

ב. אבר מקרבן פסח ומשאר זבחים שיצא מקצתו חוץ למחיצתו – מה דינו?

ג. האם חייבים על הוצאת הבשר ללא עקירה והנחה?

א. אסור להוציא בשר הפסח מחבורה לחבורה (לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה – חוץ לאכילתו, כלומר
 מחבורה לחבורה אפילו בבית אחד). והמוציא – לוקה. והאוכל בשר שיצא – לוקה (משום אכילת פסולי
 המוקדשים. ע' מכות יז-יח; רמב"ם ט,ב).

הפסח שיצא חוץ לחומת ירושלים – נפסל ביוצא.

א. אפילו לדעת האומר פסח נאכל בשתי חבורות, לאחר שנחלק ולקחו כל חבורה חלקה אסור

להוציא חלק חבורה זו לחבורה האחרת (תוס' פו: ד"ה ומר. וכן משמע ברמב"ם ק"פ ט,א). ואינו חייב
 בהוצאה מהחבורה עד שלא התחילו לאכול (כן הביאו מהירושלמי בסוף הפרק; תוספתא סוף פרק ג
 ובמכות ג,א). ויש אומרים אפילו לא התחילו לאכול, כל שקבעו עצמם לאכול בחבורה זו (כן
 צידד המנחת-חינוך טו,א).

- ובדעת רש"י יש מדייקים מדבריו (במשנה פו.) שאין איסור הוצאה מחבורה לחבורה בפסח אחד (ע' תוס' יום טוב; מנחת חינוך טו,ג; זבח תודה).
- ב. החזון-איש (קכד) צידד שאיסור הוצאה אינו תלוי בהכנסה לבית אחר או לחבורה אחרת אלא כל שהוציא חוץ לאכילתו נפסל. והעיר מלשון רש"י ותוס', ונשאר ב'צריך עיון'.
ובמנחת-חינוך (טו,ד) נקט לעיקר שאין איסור אלא כשיוצא לחבורה אחרת, וכפשטות לשון הגמרא.
- ג. שיעור הוצאה לענין חיוב מלקות למוציא ולענין פסול היוצא – בכזית (עפ"י תוספתא, ירושלמי, רמב"ם. וכ"מ בסוגיא שבכזית חייבים על הוצאתו ועל אכילתו). ודוקא בלילה, בזמן האכילה (שם).
- ד. לפרש"י להלן (צה. ד"ה לא תוציא), ישנה דעת תנאים הסוברת שבשר שיצא חוץ לחבורתו לא נפסל אלא מצוה להחזירו ולאכלו (ובתוס' שם הקשו על פרש"י. ולולא פרש"י היה אפשר לפרש הגמרא שם שלכך נחשב איסור הוצאה 'לאו הניתק לעשה', משום מצות שריפה לבשר קודש שנפסל, דומיא דנותר).
ה. יש מדייקים מדברי רש"י בפירושו לתורה (שמות יב,מו) שאם כל בני החבורה עוברים עם הפסח למקום אחר – לא נפסל ביוצא. ובמנחת חינוך (טו,יז) תמה על כך, הלא משמע בגמרא ש'בית' אינו יוצא מידי פשוטו. ונראה שיצאה מהבית אסורה אף עם כל החבורה עוקרים למקום אחר, אבל באותו בית מותר לבני החבורה לעבור ממקום למקום, ואין כאן יציאה חוץ לחבורה).

ב. אבר מקרבן פסח שיצא מקצתו – חותך הבשר שיצא עד שמגיע לעצם, וקולף את הבשר שלא יצא עד שמגיע לפרק, וחותר. הבשר שלא יצא – נאכל, וזה שיצא – נשרף.
ובשאר המוקדשין קוצץ בקופיץ את החלק שיצא, שאין בו משום שבירת העצם.

ג. אמר רבי אמי: המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה, אינו חייב עד שיניח. 'הוצאה' כתובה בו כשבת לפיכך אינו חייב עד שיעשה עקירה והנחה.
[היה גוררו על הקרקע, הרי יש כאן 'הנחה'. ואפילו לא על הקרקע ממש אלא תוך שלשה טפחים סמוך לה. תוס'].

כתב הצ"ח: רק לענין 'לאו' הוצאה צריך עקירה והנחה, אבל לענין פסול הבשר שיצא חוץ למחיצתו, אף ללא עקירה והנחה נפסל, שהרי מקור הפסול הוא מובשר בשדה טרפה שמוזה למדו לכל קדשים שיצאו חוץ למחיצתם שנפסלים, ובענין זה לא נאמר 'הוצאה' להצריך עקירה והנחה. וכן משמע מדברי הרמב"ם (ט,ב) והמאירי, שאפילו אבר שיצא מקצתו חוץ לחבורה נפסל, הגם שאגוד במקום הראשון – הרי שחלות הפסול אינו תלוי במעשה הוצאה אלא בעצם היותו בחוץ.
ואילו המנחת-חינוך (טו) כתב לחלוק על כך שאינו נפסל בלא עקירה והנחה. (באבי עזרי (ריש הלכות קרבן פסח) הסכים לסברת המנחת-חינוך, שכל שלא עקר והניח – לא נפסל ורשאי להחזירו למקומו ולאכלו. ואילו ב'חדושי הגר"ח על הש"ס' מובא (בשם הגר"י) שהעיקר כהצ"ח. וכן נקט החזון-איש קכד לדף פו ס"ק ג ד).

קנו. א. האם מחיצה מפסקת לענין תפילה בציבור ודבר שבקדושה?

ב. אגף השער (= עוביו וחללו), בשערי ירושלים ובשערי עזרה – האם דינו כלפנים או כלחוץ?